

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติงานสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กที่ประสบปัญหา เช่น เด็กถูกทารุณกรรม เด็กได้รับเลี้ยงดูโดยมิชอบ เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง ปรากฏว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ต่อเด็กที่ได้รับการคุ้มครอง และผู้ประกอบการวิชาชีพซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งในองค์การ ภาครัฐและภาคเอกชนหลังจากที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 หรือกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2547 กล่าวคือ กฎหมายนี้เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้น เพื่อให้เกิดการจัดระบบการคุ้มครองเด็ก และการทำงานที่เชื่อมโยงกัน ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพ ได้ปฏิบัติงานร่วมกันในลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยในระดับปฏิบัติ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่หลักในการคุ้มครองเด็ก โดยการปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพสาขาต่างๆ ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ เพื่อคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งนี้การปฏิบัติงานสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กให้ได้รับประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีการประสานงาน และปฏิบัติงานกับทีมสหวิชาชีพ โดยการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือความคิดเห็น และกำหนดแนวทางการคุ้มครองเด็กร่วมกันในทุกขั้นตอนของการทำงาน ได้แก่ การสืบค้นข้อเท็จจริง การวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เด็กตกอยู่ในสภาวะผิดปกติ การวินิจฉัยกำหนดวิธีการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละราย เนื่องจากเด็กที่ประสบปัญหาได้รับผลกระทบอย่างยิ่งทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ พัฒนาการ และพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็ก และส่งผลต่อการเติบโตการพัฒนามีคุณภาพของเด็ก การช่วยเหลือจึงจำเป็นต้องมีวิชาชีพต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้การประเมินปัญหาเป็นลักษณะองค์รวม (Holistic Evaluation) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทักษะ ความรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละวิชาชีพ แพทย์ต้องสนับสนุนนักกฎหมาย ขณะที่นักกฎหมายจำเป็นต้องเข้าใจจิตวิทยา พฤติกรรม อารมณ์ ปฏิกริยาที่เด็กแสดงออก เพื่อช่วยพิจารณาการช่วยเหลือเด็ก ขณะที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องค้นหา

ข้อเท็จจริง ครอบครัว สภาพแวดล้อมของเด็ก เพื่อประเมินว่าจะมีความเสี่ยงมากน้อยแค่ไหน (ศรีเวียง ไพโรจน์กุล และคณะ, 2547, น. 395)

ปัจจุบัน พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ปฏิบัติงานใน องค์การภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 934 คน โดยผ่านการอบรมและผ่านการประเมินตาม หลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ เช่น หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม นักจิตวิทยา ครู พยาบาล นิติกร ตำรวจ พนักงานคุมประพฤติ พนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยปฏิบัติงานในองค์การต่างๆ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์การภาคเอกชน

พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ให้การสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยเด็กซึ่งได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ (มาตรา 32) เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ และเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ (มาตรา 40) เช่น เด็กถูกทารุณกรรม เด็กเสี่ยงต่อการกระทำผิด ทั้งนี้การคุ้มครองเด็ก ทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการสืบเสาะและพินิจ โดยการค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็ก และนำมาวิเคราะห์ วิจัยตามหลักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา กฎหมาย และหลักวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และครอบครัวของเด็ก นอกจากนั้นกรณีเด็กถูกทารุณกรรม กฎหมายฉบับนี้กำหนดวิธีการแทรกแซงครอบครัวของเด็ก โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในการแยกตัวเด็กออกจากครอบครัวของเด็ก และช่วยเหลือเด็กให้อยู่กับญาติ หรือครอบครัวซึ่งมีความพร้อมที่จะช่วยดูแลเด็กเป็นการชั่วคราว หรือหากมีความจำเป็นต้องส่งเด็กไว้ในความดูแลในสถานดูแลเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวภายในระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน เพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมให้กับเด็ก และหากระยะเวลาดังกล่าวไม่เพียงพอในการสืบเสาะและพินิจ โดยมีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้มีคำสั่งขยายระยะเวลาออกไป แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 30 วัน (มาตรา 41 และมาตรา 42) สำหรับกรณีการสงเคราะห์เด็ก กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานร่วมกับสหวิชาชีพ โดยการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนที่จะจัดให้เด็กได้เข้าอยู่ในสถานดูแลเด็ก ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ

สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก (มาตรา 30 วรรคสอง) นอกจากนั้นการส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์ หรือสถานดูแลเด็ก ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ หรือส่งเด็กเข้ารับการศึกษ หรือฝึกอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู เป็นต้น แต่ผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอม หรืออาจไม่ให้ความยินยอมได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และการแพทย์ก่อน (มาตรา 33 วรรคสอง)

จากเหตุผลดังกล่าวเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติงานสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพสาขาต่างๆ เพื่อคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งการนำนโยบายการปฏิบัติงานสหวิชาชีพไปสู่การปฏิบัติที่ผ่านมาหลังจากที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กได้มีผลบังคับใช้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีการปฏิบัติงานร่วมกับสหวิชาชีพในลักษณะที่แตกต่างกันไป ดังนี้คือ หลายจังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ลำพูน พิษณุโลก มหาสารคาม อุบลราชธานี สกลนคร สุพรรณบุรี นครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี สุราษฎร์ธานี เป็นต้น ได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพ และได้มีการตั้งศูนย์คุ้มครองเด็กจังหวัดที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อประสานความร่วมมือจากวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานด้านการแพทย์ ด้านกฎหมาย และด้านการศึกษา รวมทั้งการปฏิบัติร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพโดยการประชุมทีมสหวิชาชีพ เพื่อวางแนวทาง ขั้นตอน และวิธีการคุ้มครองเด็กที่ประสบปัญหาทางสังคมตามที่กฎหมายคุ้มครองเด็กกำหนด (<http://www.m-society.go.th>) บางจังหวัดได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพในการทำงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดได้แต่งตั้งทีมสหวิชาชีพเข้าร่วมในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และคณะทำงาน เพื่อศึกษาถึงปัญหา นโยบาย จัดทำแผนแม่บทคุ้มครองเด็กจังหวัด แผนยุทธศาสตร์ แผนประชาสัมพันธ์ มาตรการ แนวทางการแก้ไขปัญหา และปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพ เป็นเครือข่ายคุ้มครองเด็ก และเป็นชุดเฉพาะกิจออกตรวจตราดูแลปัญหาเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองเด็กที่ผ่านมายังประสบปัญหาอุปสรรค เช่น ขาดการประสานงานของสหวิชาชีพระหว่างองค์กร (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ, 2550, น. 6) ทั้งนี้ การปฏิบัติงานสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีการประสานงานกับสหวิชาชีพ เช่น การประสานงานเกี่ยวกับข้อมูลเด็ก การประสานส่งต่อเด็ก (Refer case) หาก

การปฏิบัติงานสหวิชาชีพมีการประสานงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ มีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน ย่อมส่งผลที่ดีต่อการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก หากพนักงานเจ้าหน้าที่ขาดการประสานงานกับสหวิชาชีพ หรือไม่ได้รับความร่วมมือจากสหวิชาชีพในองค์กรต่างๆ ย่อมทำให้การปฏิบัติงานสหวิชาชีพไม่ราบรื่น และเกิดความไม่สะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ นอกจากนี้การประสานงานเป็นปัญหาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการบริหารองค์การ หากองค์การใดมีนโยบายและการบริหารที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ และกำหนดบทบาทแต่ละวิชาชีพที่ชัดเจน จะทำให้เกิดการประสานงานกันได้ด้วยดี และไม่เกิดการก้าวก่ายซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพเป็นปัญหาอุปสรรคอีกประการหนึ่ง เช่น บางจังหวัดทีมสหวิชาชีพได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดและอำเภอ และมีทีมสหวิชาชีพที่เข้มแข็ง โดยมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือและหาแนวทางในการคุ้มครองเด็กแต่ละราย แต่บางจังหวัดการปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพยังไม่เข้มแข็ง และบางจังหวัดยังไม่มีทีมสหวิชาชีพ (ขวัญวงศ์ พิภูลทอง, สัมภาษณ์, 2550) การปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพโดยการร่วมปรึกษาหารือ เป็นการเพิ่มมุมมองของทีมสหวิชาชีพ ทำให้การกำหนดวิธีการช่วยเหลือเด็ก มีความชัดเจน และรอบด้าน ทั้งนี้การปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพต้องอาศัยความเข้าใจ และความร่วมมือของทีมสหวิชาชีพ แต่เนื่องจากทีมสหวิชาชีพมาจากต่างหน่วยงาน มีแนวคิดการทำงานที่ต่างกัน ทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพอาจพบกับปัญหาอุปสรรคได้ นอกจากนั้นสาเหตุที่ไม่มีทีมสหวิชาชีพปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพ เพราะไม่มีการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือความคิดเห็นกัน ไม่ได้กำหนดภารกิจร่วมกันหรือบางครั้งผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เข้าใจการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยส่วนใหญ่เข้าใจว่าการมาประชุมเพื่อรายงานสถานการณ์เป็นการประชุมทีมสหวิชาชีพ แต่ที่จริงแล้วการประชุมทีมสหวิชาชีพต้องมีการบูรณาการแผนร่วมกัน มีการกำหนดวาระในการประชุม มีการกำหนดกรอบ หรือขั้นตอนของการให้บริการว่าอยู่ในขั้นตอนใดในการประชุมแต่ละครั้ง ใครมีบทบาทหรือหน้าที่อะไร รวมถึงการจัดทำบันทึกการประชุมเพื่อติดตามการทำงานเป็นทีม การประชุมทีมสหวิชาชีพจึงต้องมีการจัดระบบ การวางแผน การกระจายความรับผิดชอบ การส่งต่อความรับผิดชอบ และการสร้างพันธมิตร (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2547, น. 15)

นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบ ทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหาร และระดับปฏิบัติ กล่าวคือ หากจังหวัดใดผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายให้ความสำคัญ

กับการปฏิบัติงานด้านเด็ก จังหวัดนั้นมักมีผลการดำเนินงานขับเคลื่อนในการสร้างระบบการคุ้มครองเด็ก และการปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพในระดับดีมากและระดับดี และจังหวัดได้มีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขาธิการคุ้มครองเด็กจังหวัดเป็นผู้ที่มีศักยภาพ และมีวิสัยทัศน์การปฏิบัติงานด้านเด็ก รวมทั้งทีมงานสหวิชาชีพมีสมรรถนะ ทำให้การปฏิบัติงานสหวิชาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดในแต่ละหน่วยงานได้ให้ความร่วมมือร่วมใจ ทำให้มีการบูรณาการการปฏิบัติงานสหวิชาชีพในแต่ละหน่วยงาน (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ, 2550, น. 1-2) ทั้งนี้การบูรณาการบทบาททางวิชาชีพสู่ความเป็นสหวิชาชีพเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ เนื่องจากเด็กที่ได้รับการคุ้มครองเป็นปัญหาสังคม ปัญหาทางกฎหมาย ปัญหาทางจิตวิทยา ปัญหาทางการแพทย์ ปัญหาทางการศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการบูรณาการบทบาททางวิชาชีพสู่ความเป็นสหวิชาชีพ เพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองอย่างรอบด้าน มิใช่แต่ละวิชาชีพต่างปฏิบัติหน้าที่เฉพาะของตน และพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองเด็กเพียงลำพัง และที่สำคัญคือ ผู้บริหารในแต่ละองค์กรมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อกำหนดนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้การนำนโยบายการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ได้มุ่งเน้นเพื่อไปสู่การปฏิบัติงานสหวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การไปสู่เป้าหมายการปฏิบัติงานสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กให้ได้รับประโยชน์สูงสุด พนักงานเจ้าหน้าที่จึงต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในการประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพ แต่หลังจากที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กมีผลบังคับใช้เป็นเวลา 4 ปี สถานการณ์ของการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในแต่ละจังหวัดมีลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพแตกต่างกัน ประกอบกับยังไม่มีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ (ขวัญวงศ์ พิกุลทอง, สัมภาษณ์, 2550) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นนโยบายที่อยู่ในรูปของกฎหมาย โดยมุ่งเน้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่หลังจากกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้มาระยะหนึ่งแล้ว จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งในด้านนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติงาน โดยผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 ส่วนต้องทำงานเชื่อมโยงและ

สอดคล้องกัน เพื่อไปสู่การปฏิบัติงานสหวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นผู้ศึกษา จึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 โดยศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อลักษณะการปฏิบัติงาน สหวิชาชีพ และระดับปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ทั้งใน ด้านนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติงาน รวมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ และเสนอ แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อองค์การที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ต่อไป

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นองค์การหลักองค์การหนึ่งในการนํานโยบายการคุ้มครองเด็กที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ไปสู่ การปฏิบัติ โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคง ของมนุษย์เป็นหนึ่งในรัฐมนตรีอีก 3 กระทรวง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับนี้ และ กลไกการทำงานระดับนโยบาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของ มนุษย์เป็นประธานกรรมการในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ปลัดกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ และสำนักงานปลัดกระทรวงการ พัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครอง เด็กแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และ บ้านพักเด็กและครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายเด็กตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้บริการรับแจ้งเหตุ เด็กที่ประสบปัญหาทางสังคมที่วิกฤติและรุนแรง และดำเนินการช่วยเหลือ สงเคราะห์ คุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

สำนักงานพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 75 จังหวัด ปฏิบัติงานใน สฐานะผู้แทนกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัด และกฎหมาย

คุ้มครองเด็กกำหนดให้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมีหน้าที่ให้บริการรับแจ้งเหตุ และดำเนินการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ดังนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จึงมีบทบาทหน้าที่ทั้งในการประสานงาน และการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพระหว่างองค์กรในระดับจังหวัด รวมทั้งการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระดับนโยบาย คือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด

บ้านพักเด็กและครอบครัว หรือสถานแรกรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นหน่วยงานสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีหน่วยงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งให้บริการรับแจ้งเหตุ และให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กกรณีเร่งด่วนตลอด 24 ชั่วโมง ให้คำปรึกษาและปัญหาแก่เด็กและครอบครัว เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับเด็ก โดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานงาน และปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

ปัจจุบัน พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 75 จังหวัด จำนวน 229 คน และบ้านพักเด็กและครอบครัว 23 จังหวัด จำนวน 58 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 287 คน โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการปฏิบัติงานภายหลังการเข้ารับการอบรมมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว และปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม นักจิตวิทยา นักพัฒนาการเด็ก พนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นบุคลากรที่มีหน้าที่หลักในการปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผู้ศึกษาปฏิบัติงานที่กลุ่มงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ กองนิติการ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกลุ่มเป้าหมายเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองเด็กให้ได้รับประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นภารกิจหนึ่งเช่นกัน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546” โดยศึกษาจากพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 75 จังหวัด และบ้านพักเด็กและครอบครัว 23 จังหวัด เกี่ยวกับทัศนคติต่อลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพว่ามีลักษณะ

การปฏิบัติงานอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพหรือไม่ และอะไรเป็นปัญหาอุปสรรค แล้วนำผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ว่าควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ และการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้เสนอปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับบริหาร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค หรือแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเด็กที่ประสบปัญหาได้รับการคุ้มครองอย่างรอบด้านจากวิชาชีพสาขาต่างๆ ซึ่งมีความรู้ และความชำนาญเฉพาะด้านได้ปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาทัศนคติต่อลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ ระดับปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
2. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการอบรม ผ่านการประเมินตามหลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และ

ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รุ่นที่ 1-18 จำนวน 934 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 75 จังหวัด และบ้านพักเด็กและครอบครัว 23 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี กาญจนบุรี ชลบุรี ระยอง สระบุรี นครสวรรค์ เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง อุตรดิตถ์ อุบลราชธานี สุรินทร์ ขอนแก่น มหาสารคาม นครราชสีมา ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ชุมพร ภูเก็ต พังงา ตรัง สงขลา ยะลา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

การคุ้มครองเด็ก หมายถึง การคุ้มครองเด็กตั้งแต่เกิดจนถึงอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส และคุ้มครองเด็ก 2 ประเภท ตามมาตรา 32 และ มาตรา 40 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยเด็กประเภทแรก คือ เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ เช่น เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดู เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสม เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เด็กพิการ เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก เด็กประเภทที่สอง คือ เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ เช่น เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง ผู้ซึ่งผ่านการอบรมและผ่านการประเมินตามหลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว โรงพยาบาล ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง (One Stop Crisis Center, OSCC) กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก กรมคุมประพฤติ โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนราชการของกรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์กรภาคเอกชน

ทัศนคติต่อลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ หมายถึง ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในด้านการประสานงานกับสหวิชาชีพ และการปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพสาขาต่างๆ ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ และอื่นๆ เพื่อคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

การประสานงานกับสหวิชาชีพ หมายถึง รูปแบบการประสานงาน การประสานงานเพื่อ
คุ้มครองเด็ก และการประสานส่งต่อข้อมูลและเด็ก โดยเป็นการประสานงานระหว่างพนักงาน
เจ้าหน้าที่กับวิชาชีพสาขาต่างๆ ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ และ
อื่นๆ เพื่อคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

การปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ หมายถึง การประชุมปรึกษาหารือการร่วมกำหนด
แนวทางการคุ้มครองเด็ก และการติดตามผลการคุ้มครองเด็ก โดยเป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน
ระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับวิชาชีพสาขาต่างๆ ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา
กฎหมาย แพทย์ และอื่นๆ เพื่อคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึงได้รับการ
คุ้มครองสวัสดิภาพ

ปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ หมายถึง ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับ
พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่ง
เป็นปัญหาอุปสรรคด้านนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติงาน

ปัญหาอุปสรรคด้านนโยบาย หมายถึง ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับพนักงาน
เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นปัญหา
อุปสรรคเกี่ยวกับนโยบายหน่วยงาน และนโยบายคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด

ปัญหาอุปสรรคด้านการบริหาร หมายถึง ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับพนักงาน
เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นปัญหา
อุปสรรคเกี่ยวกับ ข้อจำกัดของทีมสหวิชาชีพ และการติดตามประเมินผล

ปัญหาอุปสรรคด้านการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับ
พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งเป็น
ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการประสานงานกับสหวิชาชีพ และการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ หมายถึง ความคิดเห็นของพนักงาน
เจ้าหน้าที่ต่อปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ และการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในด้านนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติงาน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงทัศนคติต่อลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

2. ทราบถึงระดับปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

3. ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546